

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Львівський національний університет імені Івана Франка
Історичний факультет
Кафедра соціології

Затверджено

На засіданні кафедри соціології
історичного факультету
Львівського національного університету
імені Івана Франка
(протокол № 1 від 28 серпня 2023 р.)

Завідувач кафедри _____

д.с.н., проф. Пачковський Ю.Ф.

Силабус з навчальної дисципліни
«Компаративний аналіз соціоісторичних процесів і структур»,
що викладається в межах ОПП Соціологія
другого (магістерського) рівня вищої освіти для здобувачів
зі спеціальності 054 Соціологія

Львів 2023

Назва дисципліни	Компаративний аналіз соціоісторичних процесів та структур
Адреса викладання дисципліни	Львівський національний університет імені Івана Франка, вул. Університетська, 1 Львів 79000, Україна
Факультет та кафедра, за якою закріплена дисципліна	Історичний факультет, кафедра соціології
Галузь знань, шифр та назва спеціальності	05 соціальні та поведінкові науки; 054 соціологія
Викладачі дисципліни	Лапан Тетяна Дмитрівна, к.іст. н., доцент кафедри соціології
Контактна інформація викладачів	tetianalap@yahoo.com tetyana.lapan@lnu.edu.ua Сторінка викладача: https://clio.lnu.edu.ua/en/employee/lapan-tetiana-dmytrivna Контактний тел. (+380) 97 5486012
Консультації з питань навчання по дисципліні відбуваються	Консультації з навчальної дисципліни відбуваються згідно розкладу: щосередини (історичний факультет, кафедра соціології, ауд. 319). Консультації можливі в день проведення лекцій/семинарських занять (за попередньою домовленістю). Також можливі он-лайн консультації на платформі ZOOM, MicrosoftTeams. Для погодження часу консультацій слід писати на електронну пошту викладача або дзвонити. Консультації можуть відбуватися додатково за попередньою домовленістю.
Сторінка дисципліни	https://clio.lnu.edu.ua/course/komparatyvnyy-analiz-sotsioistorychnykh-protseviv-i-struktur
Інформація про дисципліну	Дисципліна « <i>Компаративний аналіз соціоісторичних процесів та структур</i> » є навчальною дисципліною зі спеціальності 054 – соціологія, для другого (магістерського) рівня вищої освіти для здобувачів , яка викладається у 1 семестрі, в обсязі 4,5 кредитів
Коротка анотація дисципліни	Навчальна дисципліна « <i>Компаративний аналіз соціоісторичних процесів та структур</i> » є відповіддю на сучасний тренд більш широкого застосування компаративного підходу в суспільних науках. Міждисциплінарний науковий підхід має великий потенціал для розширення проблематики досліджень, переосмислення та загального оновлення суспільних наук загалом. У сучасному світі дедалі більшого значення при вивченні соціальних процесів і явищ набувають соціолого-історичні дослідження. Соціологія була і залишається пронизаною історичним аналізом, схемами пояснення та інтерпретаціями історичних подій. Внаслідок взаємодії наук на сучасному етапі відбуваються інтенсивні процеси їхньої інтеграції та диференціації. Їх результатом є формування нових галузей знань. Одним із проявів подібної наукової співпраці є розвиток історичної (порівняльно-історичної соціології). З іншого боку, на сьогодні у сучасній соціології відбувається розвиток порівняльних досліджень, зумовлений проблемами глобалізації, взаємопроникненням культур, динамікою соціального життя, потребою соціологів отримувати і порівнювати інформацію про ідентичні соціальні процеси і соціальні зміни у різних суспільствах. На основі компаративного аналізу процесів і явищ в різних країнах, культурах і суспільствах можна виявити закономірності та соціальні механізми, що носять більш універсальний характер, і, водночас, зрозуміти ті особливості, які є неповторними/ особливими. В умовах глобалізації та посилення взаємозалежності між країнами та народами, існує потреба в розумінні того, в чому вони схожі, а в чому – відмінні. Безперечно, що значна

	<p>кількість порівняльних досліджень в соціології є неможлива без включення більш глибокого історичного аналізу і контексту. Здійснюючи порівняння, науковець повинен не лише володіти соціологічними методами аналізу та історичним фактажем, але розуміти більш глибокі причинно-наслідкові зв'язки та динаміку змін будь-якої досліджуваної структури чи процесу. У навчальному курсі представлено опис соціологічних підходів до вивчення соціальних процесів та соціальних змін глобального рівня, тобто тих, що виходять за межі окремих національних держав, охоплюють великі регіони чи все людство. Курс дає необхідні для сучасного фахівця з соціальних наук знання з теорії, методології та практики сучасних порівняльних досліджень, а також дозволяє підготуватися до самостійного включення у міжнародні дослідження порівняльного характеру</p>
<p>Мета та цілі дисципліни</p>	<p>Мета вивчення дисципліни “Компаративний аналіз соціоісторичних процесів та структур” полягає у формуванні та поглибленні системи знань про історичний розвиток соціальних структур, відносин, процесів; отриманні студентами систематизованих/комплексних знань про сутність, характеристики, види і функції порівняльних соціальних досліджень. Навчальна дисципліна сприяє більш синтезованому осмисленню економічних, соціальних та культурних процесів, глибокому розумінню загального контексту розвитку історичного поступу суспільства.</p> <p>Основні завдання дисципліни полягають у тому, щоб навчити студентів засадам самостійного аналізу актуальної проблематики сучасних дискусій та досліджень у межах компаративного соціологічного аналізу; аналізувати соціальні процеси в історичній перспективі; використовувати соціологічну методологію з метою аналізу історичних подій та явищ; сформувати у студентів цілісне міждисциплінарне уявлення про компаративні дослідження; забезпечити необхідними знаннями про проблемні аспекти теоретичних та емпіричних досліджень у галузі вивчення сучасної компаративної соціології; з'ясувати поняття «порівняльне дослідження», проаналізувати різні види порівняльних досліджень, сфер їх застосування; ознайомити з основними роботами з порівняльної соціології та їх авторами; ознайомити з етапами розвитку компаративної соціології; вказати на основні методологічні проблеми в сучасній порівняльній соціології; продемонструвати дослідницьку специфіку на всіх етапах порівняльних досліджень; набути практичні навички з організації та проведення порівняльних соціологічних досліджень; критично аналізувати публікації за результатами компаративних досліджень. У рамках запропонованої дисципліни студенти матимуть можливість проаналізувати, що об'єднує українців з іншими країнами та культурами, які цінності та життєві настанови ми поділяємо з представниками інших європейських країн.</p>
<p>Література для вивчення дисципліни</p>	<p>Основна література:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Савельєв Ю. Б. Аналіз порівняльний у соціології // Велика українська енциклопедія. URL: https://vue.gov.ua/Аналіз порівняльний у соціології 2. Методичні рекомендації з навчальної дисципліни «Історична соціологія» / уклад. І. В. Пятницькова. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2021. 52 с

3. Рева Т. С. Культурна травма у концепції соціальних змін Пйотра Штомпки. Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв : наук. журнал. 2022. № 2. С. 59–63.
4. Сальнікова, С., Мурадян, О., Сидоров, М. Міжнародні макро-соціальні показники як аналітичні інструменти в соціології. Соціологічні студії. 2020. № 17. С. 41–54.
5. Соціологічний моніторинг «Українське суспільство» після 16 місяців війни / <https://i-soc.com.ua/assets/files/monitoring/prezentaciya-monitoringu-2023.pdf>
6. Національна стійкість України: стратегія відповіді на виклики та випередження гібридних загроз: національна доповідь / ред. кол. С. І. Пирожков, О. М. Майборода, Н. В. Хамітов, Є. І. Головаха, С. С. Дембіцький, В. А. Смолій, О. В. Скрипнюк, С. В. Стоєцький / Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України. Київ, 2022. 552 с.
7. Історико-теоретичний аналіз дослідницьких програм в соціології. Колективна монографія / В. Ворона, В. Казаков, Н. Отрешко, В. Пилипенко, В. Резнік, В. Степаненко; за заг. ред. В. Резніка. Київ: Інститут соціології НАН України, 2022. 249 с <https://i-soc.com.ua/assets/files/library/2022-istoriko-teoretichnij-analiz-doslidnickih-program.pdf>
8. Комплексні вимірювальні інструменти в соціологічних дослідженнях: розроблення, адаптація, обґрунтування достовірності [Є. Головаха, С. Дембіцький, Н. Паніна та ін.]; за наук. ред. Є. Головахи та С. Дембіцького. Київ: Інститут соціології НАН України, 2022. 405 с.
9. Світове дослідження цінностей 2020 в Україні https://ucep.org.ua/wp-content/uploads/2020/11/WVS_UA_2020_report_WEB.pdf
10. Дизайн дослідження: підходи на основі якісних, кількісних і змішаних методів / Перекл. Ігор Кобель, Тарас Кобель. Львів: Видавництво Українського католицького університету, 2022. 284 с.
11. Настояща К.В. Обряд, ритуал, норма і правило: компаративний аналіз образів зв'язку і теорії практик // Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки. 2019. №3 (42). Соціологічні науки. С.81-91.
12. Грицак Я., Шаповал Ю. Чи була Україна російською колонією? https://uamoderna.com/history/chy-bula-ukraina-rosiyskoiu-koloniieiu/?fbclid=IwAR0A43yDlfs1sb19KувсТВ8nzHuo3yF7_UJZ86mg6HO9VUI7eL4DONK4Cqw
13. [Що таке імперіалізм? https://youtu.be/XNfJ-nVQKI](https://youtu.be/XNfJ-nVQKI)
14. [Стяжкіна О. «Російський імперіалізм — імперіалізм первісного суспільства, орієнтований в минуле» https://www.youtube.com/watch?v=ARKIZYCB_Z0](https://www.youtube.com/watch?v=ARKIZYCB_Z0)
15. Соціологічні зрізи українського суспільства (моніторинг соціально-економічних очікувань населення: 2005–2014 рр.) : наукова доповідь / [Балакірева О.М., Серета Ю.В., Дмитрук Д.А. та ін.] ; НАН України ; ДУ «Ін-т екон. та прогноз. НАН України». К., 2015. 78 с.
16. Головаха Є., Горбачик А., Паніна Н. Україна та Європа: результати міжнародного порівняльного соціологічного дослідження. Київ: Інститут соціології НАН України, 2006. 142 с.

17. Херпфер К. Новий індекс демократії. Демократизація громадськості в п'ятнадцяти державах Європи (1991-1998) // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. 2001. №3. С. 123-150.
18. Головаха Є. Моніторинг соціальних змін в українському суспільстві // Структурні виміри сучасного суспільства: Навчальний посібник / За ред. С.Макеєва. К., 2006. С. 162-189
19. Головаха Є., Горбачик А. Соціальні зміни в Україні та Європі: за результатами «Європейського соціального дослідження» 2005-2007 роки. К.: Інститут соціології НАН України, 2008. 133 с.
20. Головаха Є., Паніна Н. Українське суспільство: соціологічний моніторинг 1992-2008 роки. К.: Інститут соціології НАН України, 2008. 85 с.
21. Головаха Є., Горбачик А. Тенденції соціальних змін в Україні та Європі: за результатами “Європейського соціального дослідження” 2005-2007- 2009-2011. - К.: Інститут соціології НАН України, 2012. - 119 с. https://i-soc.com.ua/assets/files/library/european_social_survey_57911_ua.pdf
22. Головаха Є., Горбачик А., Паніна Н. Україна та Європа: результати міжнародного порівняльного соціологічного дослідження. К.: Інститут соціології НАН України, 2006.
23. Вельцель Х., Інглхарт Р. Людський розвиток і “вибух” демократії: варіації змін режимів серед 60 суспільств // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. 2008. № 1. С. 85-118.
24. Горбачик А.П. Порівняльний метод у вивченні нових соціальних явищ: можливості та проблеми Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки. № 17. 2012. С. 6-11
file:///C:/Users/Admin/Downloads/apspp_2012_17_3.pdf
25. Горбачик А.П. Методологічні особливості порівняльних емпіричних досліджень в соціології Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки. № 18, 2013. С. 6-19. -
file:///C:/Users/Admin/Downloads/apspp_2013_18_3.pdf
26. Савельєв Ю. Б. Багатовимірна сучасність: соціальне включення в оцінці суспільного розвитку : монографія / Ю. Б. Савельєв. К. : ВПЦ "Київський університет", 2017. 447 с.
27. Горбачик А.П. Методологічні проблеми порівняльних соціологічних досліджень // Вісник Київського університету. Серія Соціологія. Психологія. Педагогіка. № 12-13. 2002. С. 7-10.
28. Пержун В.В. Історична соціологія: становлення і розвиток в контексті соціокультурного буття ХХ ст. // Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право. Випуск 3/4 (27/28) 2015. С.66-70
29. Кон М. Міжнаціональні порівняльні дослідження як аналітична стратегія. Американська соціологічна асоціація. Президентське звернення 1987 року // Соціальні структури і особистість: дослідження Мелвіна Л. Кона і його

співпрацівників. 2-ге
вид. К.: КМІС, 2013. С. 324 – 353.

30. Богдан О. Що варто знати про соціологію та соціальні дослідження? Посібник-довідник для громадських активістів та всіх зацікавлених / Олена Богдан; консультант-рецензент Володимир Паніотто. К.: Дух і Літера, 2015. 380 с.
31. Ковтуненко Е.С. Методологічні та методичні проблеми порівняльних міжнародних соціологічних досліджень
https://sociology.knu.ua/sites/default/files/library/elopen/actprob17_84.pdf
32. Савельєв Ю. Б. Порівняння і оцінка розвитку сучасних суспільств: перспектива теоретичного синтезу / Ю. Б. Савельєв // Вісн. Київ. ун-ту. Соціологія. 2016. Вип. 7. С. 15–22.
33. Alexander C. – J., Eyerman R., Giesen B., Smelser N.-J., Sztompka P. Cultural Trauma and Collective Identity. University of California Press, 2004. 304 p.
34. Sztompka P. Cultural Trauma: The Other Face of Social Change. European Journal of Social Theory, 2000, 3(4), P. 449–466.
35. Sztompka P. The Sociology of Social Change. Wiley-Blackwell, 1993. 368 p. 11. Sztompka P. Trauma wielkiej zmiany. Społeczne koszty transformacji. Warszawa: Instytut Studiów Politycznych PAN, 2000. 117 s.

Додаткова література:

1. Антонович В.Б. Три національні типи народні. Український історичний журнал. 2017. №3. С.171-191.
2. Костомаров М. Дві руські народности. Ляйпц, URL:
<https://diasporiana.org.ua/wpcontent/uploads/books/13655/file.pdf>
3. Рябчук М. Постколоніальний синдром. Спостереження. К. 2011. 240 с.
4. Кутуєв П.В. Концепції розвитку та модернізації в соціологічному дискурсі: еволюція дослідницьких програм. К. «Сталь». 2005. 500 с.
5. Погоріла Н. Довіра населення до політичних та публічних інституцій у порівняльному контексті (Україна, Польща, Росія, Угорщина) // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. 2003. № 3. С. 144-156
6. Тарасенко В.І. Копіювальний експеримент в Україні // Українське суспільство: десять років незалежності. Соціологічний моніторинг та коментар науковців. Київ: НАНУ Інститут соціології. 2001. С. 113-127.
7. Мотиль О. Російські еліти хизуються своєю нелюдністю
<https://zbruc.eu/node/116060>
8. Чернецький Ю. Україна, що воює, народ-демократ та глобальна демократія https://novynarnia.com/2023/07/29/ukrayina-shho-voyuye-narod-demokrat-ta-globalna-demokratiya/?fbclid=IwAR30O8uvVvG5w_uTrjPxKLA7F6GP8MpPXS99BiOf4id2iPsEnrqduTmk3qs
9. Гаврилишин Б. Дороговказ в майбутнє. До ефективних суспільств. Доповідь Римському клубові / Б. Гаврилишин ; пер. з англ. К. : Основи, 1993. 235 с.
10. Гіденс Е. Нестримний світ. Як глобалізація перетворює наше життя / Ентоні Гіденс ; пер. з англ. Н. Поліщук. К. : Альтерпрес, 2004. 100 с.

11. Саїд Е. Культура й імперіалізм / Едвард Саїд; пер. з англ. К. Ботанова, Т. Цимбал, Н. Гхазалі, Т. Марценюк. К. : Критика, 2007. 608 с.
12. Саїд Е. Орієнталізм / Едвард Саїд ; пер. з англ. В. Шовкун. К. : Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2001. 511 с.
13. Титар О. В. Глобалізація та українські культурні ідентичності: поліцентризм, тотальність, холистичність / О. В. Титар // Вісник Харк. нац. ун-ту імені В. Н. Каразіна. Сер. : Теорія культури і філософія науки. Х., 2013. № 1029- П. С. 252–257.
14. Порівняльний аналіз звичайних та елітних шкіл в Україні <https://commons.com.ua/uk/porivnyalni-analiz-zvichajnih-ta-eli/>
15. Куценко, О.Д. Суспільство нерівних. Класовий аналіз нерівностей у сучасному суспільстві: спроби західної соціології [Текст] / О.Д. Куценко. Х.: Вид. центр Харк. ун-ту, 2000. 316 с.
16. Савельєв Ю. Б. Експертні та масові оцінки майбутнього Європейського Союзу в глобальному світі / Ю. Б. Савельєв // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. 2010. № 1. С. 39–55.
17. Савельєв Ю. Б. Участь як прояв соціального включення в процесі модернізації: Україна в європейському контексті (1999–2010 роки) / Ю. Б. Савельєв // Український соціум. 2013. № 2(45). С. 77–98.
18. Савельєв Ю. Б. Фактори і взаємозв'язок політичної, громадянської і соціальної участі в європейських суспільствах / Ю. Б. Савельєв // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. 2014. № 3. С. 56–72.
19. Савельєв Ю. Б. Суперечності сучасних теоретичних інтерпретацій суспільного розвитку, соціальної еволюції, модернізації і соціальних змін / Ю. Б. Савельєв // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. 2015. №3. С. 59–74.
20. Вулф Л. Винайдення Східної Європи: Мапа цивілізації у свідомості епохи Просвітництва. / Пер. з англ. С. Біленького. К: Вид-во Часопис «Критика», 2009. 592 с. https://chtyvo.org.ua/authors/Wolff_Larry/Vynaidennia_Skhidnoi_Yevropy/
21. Постколоніалізм. Генерації. Культура. / за ред. Т. Гундорової, А. Матусяк. Київ : Лаурис, 2014. 336 с. (Серія «Теоретичні ревізії» ; вип. 4).

Інтернет-джерела

1. <http://www.worldvaluessurvey.org/> - «Дослідження світових цінностей» (World Values Survey)
2. <http://www.europeanvaluesstudy.eu/> - «Дослідження європейських цінностей» (European Values Survey)
3. <http://www.europeansocialsurvey.org> - «Європейське соціальне дослідження» (European Social Survey)
4. Better Life Index: methodology and Data. <http://www.oecdbetterlifeindex.org/>
5. Вимірювання демократії https://www.eiu.com/n/campaigns/democracy-index-2022/?utm_source=google&utm_medium=paid-search&utm_campaign=democracy-index-

	<p>2022&gclid=Cj0KCQjwz8emBhDrARIsANNjS4TuqhX6oroQ4moSezAcu_uoNm6QDP5syf0iIUENtp6RIoE4Zpl1kaAumzEALw_wcB</p> <p>6. Індекс соціального прогресу www.socialprogress.org, https://www.socialprogress.org/assels/download</p> <p>7. «Європейський барометр» (Eurobarometer) http://ec.europa.eu/public_opinion/</p> <p>8. http://www.issp.org/ - «Програма міжнародного соціального дослідження» (International Social Survey Programme)</p> <p>9. Українське суспільство: соціологічний моніторинг. Інститут Соціології НАН України https://i-soc.com.ua/ua/edition/ukrainske-suspilstvo/issues/</p>
Обсяг курсу	Загальний обсяг 135 год. З них: 48 аудиторних занять (32 год лекції, 16 год семінари), 87 год самостійної роботи
Очікувані результати навчання	<p>Після завершення курсу його учасник буде <u>Знати:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • характерні риси історико-соціологічної дослідницької оптики; • основні теми та дослідницькі проблеми, які вирішуються засобами історичної (порівняльної) соціології; • особливості порівняльних досліджень на кожному етапі їх проведення; • основні теоретичні підходи, а також найважливіші класичні та сучасні роботи в галузі порівняльно-історичної соціології; • методологічні проблеми компаративістики на сучасному етапі розвитку; • певні закономірності динаміки соціальних процесів та механізми функціонування основних соціальних структур в історичній перспективі <p><u>Вміти:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • аналізувати сучасні тенденції соціального розвитку в Україні та інших країнах; • порівнювати соціологічний аналіз соціальних проблем в часі і просторі; • аналізувати соціальні процеси в історичній перспективі; • розрізняти різні види і рівні порівняльного аналізу; • вміти організувати (включатися) у проведення порівняльного дослідження, в тому числі на етапі розробки проекту, збору і обробки інформації, а також їх аналізу; • використовувати можливості сучасних інформаційних технологій (зокрема, банків соціальних даних та мережі Інтернет) під час проведення порівняльних досліджень; • виявляти особливості найбільш відомих сучасних порівняльних досліджень; • критично інтерпретувати результати порівняльних досліджень.
Ключові слова	Історична соціологія, порівняльно-історична соціологія, критерії, типізація, типи суспільств, факти/смисли, конфлікт/порядок, структура/дія, соціальні явища, інститути та процеси, норма та девіація, стереотип та забобон, динаміки соціального порядку; соціальні зміни, гендер, вік, структура влади, вимірювання соціальної нерівності, типи стратифікації, клас та статус, динаміка соціальних змін, урбанізація, глобалізація, еволюція, революція, цивілізація, модернізація, війна, капіталізм, колоніалізм

Формат курсу	Очний
Теми	Детально див. Додаток «Схему курсу»**
Підсумковий контроль	Залік в кінці семестру
Пререквізити	Компаративний аналіз, як один із методів аналізу, використовується магістрами-соціологами у дипломних проектах, а тому навчальна дисципліна пов'язана з курсом «Магістерський семінар»
Навчальні методи та техніки, які будуть використовуватись під час викладання курсу	Практичне заняття, групова робота, презентації, самостійна робота, пошукова робота, опрацювання, наукової літератури, джерел за темою дослідження; індивідуальні творчі завдання, самостійна робота, консультування, самоосвіта, дискусія, презентації, колаборативне навчання (форми – групова робота і спільні обговорення, тьюторський супровід), проектно-орієнтоване навчання
Необхідне обладнання	Мультимедійний проектор, комп'ютер з доступом до Інтернет
Критерії оцінювання	<p>Оцінювання проводиться за 100 бальною шкалою. Бали нараховуються за наступним співвідношенням:</p> <ul style="list-style-type: none"> • практичні/самостійні: 15 % семестрової оцінки; максимальна кількість - 15 балів • письмові роботи: 15 % семестрової оцінки; максимальна кількість - 15 балів • індивідуальні презентації та виконання ІНДЗ: 70 % семестрової оцінки; максимальна кількість - 70 балів. <p>Оцінювання знань студентів завершується заліком та проводиться протягом семестру за такими видами робіт:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. <i>активність студента на занятті (участь у дискусіях, доповнення)</i> – 5 бал (максимально може отримати 15 балів за семестр) 2. <i>індивідуальні презентації</i> (максимальна кількість балів 30): Презентація індивідуального проекту № 1 – 15 балів Презентація індивідуального проекту № 2 – 15 балів 3. <i>письмові роботи (аналітичні довідки, ese)</i> - максимальна кількість балів 15 4. <i>виконання ІНДЗ</i> – 40 балів <p>Загалом протягом семестру 100 балів.</p> <p>Академічна доброчесність: очікується, що роботи студентів будуть їхніми оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел, втручання в роботу інших студентів становлять, однак не обмежують прикладів можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак цього є підставою для незарахування тієї або іншої роботи студента викладачем, незалежно від масштабів плагіату чи обману. Відповідно, жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються.</p> <p>Відвідування занять є важливою складовою навчання. Очікується, що всі студенти відвідають більшість семінарських занять з курсу та будуть інформувати викладача про неможливість відвідати заняття. Студенти зобов'язані дотримуватися всіх термінів, визначених для виконання усіх видів робіт, передбачених курсом для їх виконання та своєчасного оцінювання.</p> <p>Література. Уся література, яку студенти не зможуть знайти самостійно, буде надана викладачем виключно в освітніх цілях без права її передачі третім особам. Студенти заохочуються до використання також й іншої літератури та джерел, яких немає серед рекомендованих.</p> <p>Політика виставлення балів. Враховуються бали, набрані в поточному навчанні, бали за індивідуальні презентації та письмові роботи та ІНДЗ. При цьому, обов'язково враховуються присутність на заняттях й активність студента під час занять. Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються.</p>

<p>Питання до іспиту (чи питання на контрольні роботи)</p>	<p>Теми есе</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Безробіття: порівняльний аналіз країн/до і в час пандемії 2. Соціологічні дослідження проблем дискримінації в Європейських суспільствах. 3. Порівняльний аналіз понять «модернізація», «трансформація», «глобалізація», «локалізація» й «глокалізація». Здійсніть спроби пояснення місця цих процесів в Україні. 4. Типологічні риси західних та східних суспільств. 5. Особливості організації держави та її взаємодії із суспільством. 6. Імперія як аналітична категорія у компаративних дослідженнях. 7. Колоніалізм у фокусі компаративних досліджень. 8. Мігрантофобія у фокусі компаративних досліджень. 9. Ісламофобія у фокусі компаративних досліджень 10. Мультикультуралізм: теорія та практика регулювання міжетнічних відносин у фокусі компаративних досліджень. 11. Чи була Україна російською колонією? 12. Колективна травма й посттравматичне зростання. Як війна змінить українське суспільство та його майбутнє (застосуйте порівняння з іншою країною, яка отримала також досвід війни). 13. Можливі сценарії щодо майбутнього росії. 14. Чому в історії Донбасу вже можна ставити крапку. 15. Національна держава на зламі тисячоліть. Значення глобальних перетворень для майбутнього національних держав. 16. Криза державного суверенітету та проблема держав, що не склалися. 17. Міжетнічні конфлікти та міграційні процеси у світі. 18. Інформмонополізм, медіакратія, політичне маніпулювання в Україні і у світі. 19. Проблема «ейджизу» в Україні та світі. 20. «Кольорові» революції як механізм трансформації політичних режимів. 21. Протести і революції у фокусі соціологічного аналізу. 22. Роль інтернет-спільнот у протестних настроях населення. 23. Он-лайн-активізм революційних настроїв в інтернет-просторі українського суспільства. <p>Аналітична довідка</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Зробіть порівняльний аналіз 3–4 основних соціальних рухів певного типу (експресивні, утопічні, реформаторські, революційні, рухи опору) в українському суспільстві. Визначте спільне й відмінне в суті діяльності розглядуваних рухів. Напишіть аналітичну довідку стосовно форм прояву обраних рухів. 2. Зробіть порівняльний аналіз основних теоретичних підходів кін. ХІХ–поч. ХХ ст. щодо визначення: змістового наповнення категорій «соціальні зміни», «соціальні процеси», «соціокультурна динаміка»; основні чинники соціальних змін; спрямованості соціальних змін. 3. Визначте роль моніторингу громадської думки в дослідженні актуального соціокультурного стану суспільства. Назвіть, у чому проявляються можливості та межі дослідження реальних соціальних процесів. 4. Охарактеризуйте основні тенденції зміни громадської думки українського суспільства. <p>Питання для усного обговорення</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Проблеми репрезентативності, валідності та надійності вимірювання та даних в процесі крос-національних досліджень 2. Компаративні дослідження в області політичної соціології. 3. Парадигми розвитку та порівняльні дослідження.
---	---

4. Структура та динаміка цінностей в модерному соціумі: компаративний аналіз.
5. Задоволеність життям і рівень щастя в компаративному контексті.
6. Створення міжнародних індексів як окремих напрям компаративістики.
7. Уявлення про історію і соціальний процес в античний час.
8. Теоретичні уявлення про історичний процес в Середні віки.
9. Моделі соціетальної еволюції О. Конта та Г. Спенсера.
10. Соціологічні теорії історичного прогресу О. Конта, Г. Спенсера, Е. Дюркгайма.
11. Погляди М. Вебера в контексті історичної соціології.
12. Крос-культурне дослідження демократії у Франції та США А. де Токвіля
13. Порівняльна характеристика поглядів К. Маркса та М. Вебера на історичний розвиток суспільства: етапи та фактори впливу
14. Порівняльна характеристика поглядів В. Зомбарта та М. Вебера на розвиток капіталізму.
15. Напрямок історико-соціологічних досліджень Ф. Броделя.
16. «Процес цивілізації» в історичній соціології Н. Еліаса.
17. Проблема безумства в дослідженнях М. Фуко.
18. Проблема влади в працях М. Фуко
19. Крос-національні дослідження ціннісних орієнтацій Рональда Інглхарта: теорія, методологія, емпіричні знахідки.
20. Участь України в Європейському соціальному дослідженні.
21. Сучасність: еволюція, прогрес, (де) модернізація, архаїзація, глобалізація / глокалізація, залежний розвиток, сталий розвиток, трансформація як прогрес, нестабільні зміни / транзит, революції.
22. Укажіть, у чому полягають відмінності процесів модернізації в країнах Західної та Східної Європи.
23. Наведіть приклади, які розкривають ідею постмодерності українського суспільства.
24. Соціополітичні аспекти глобалізації: до питання про національну державність і громадянське суспільство.
25. Специфіка прояву соціокультурної гібридизації.
26. Укажіть, які процеси інституціоналізації відбуваються в сучасному українському суспільстві (порівняйте з іншими суспільствами).

Презентація індивідуального проекту № 1

1. Українське суспільство: соціологічний моніторинг. Інститут Соціології НАН України.
2. Міжнародна програма соціальних досліджень (ISSP)
3. Європейське соціальне дослідження: методологічні особливості (ESS)
4. Всесвітнє дослідження цінностей (WVS)
5. Європейське дослідження цінностей.
6. Проекти Барометр: особливості вимірів регіональних особливостей у світовому розрізі. Афробарометр, Латинобарометр, Азійський барометр: основні надбання проектів.
7. Міжнародні дослідницькі проекти в Україні (презентація 4-5 тем проектних дослідницьких тем)
8. Геополітичні орієнтації населення України: до і після широкомасштабної війни.
9. Соціальна безпека українців у локальному та загальноєвропейському контекстах.

Презентація індивідуального проекту №2

1. Індекс якості життя (Як вимірюється якість життя в Західній Європі та в Україні: спільне та відмінне. Що таке добробут? Аналіз різних концепцій добробуту. Якість та рівень життя: чи є відмінності вимірювання? Визначити індикатори вимірювання якості життя. Порівняти якість життя декількох країн Європи).
2. Індекс людського розвитку ООН
3. Індекс сприйняття корупції
4. Індекс щастя (Розглянути карту світу за показником «щастя». Ким та яким чином проводяться такі дослідження? Яка методологія таких досліджень? Досвід порівняння країн Західної та Східної Європи щодо «щастя» їх населення. Які країни входять до першої та останньої десятки? Пояснити результат)
5. Індекс здоров'я
6. Індекс демократії (Чи можливе порівняння стану демократії в капіталістичних країнах Західної Європи та країнах Східної Європи? Чому? Використовуючи дослідження ESS, сконструювати показник розвитку демократії та порівняти між собою декілька країн Західної Європи. Розглянути карту світу за показником розвитку демократії. Ким та яким чином проводяться такі дослідження? Яка методологія таких досліджень? Які країни входять до першої та останньої десятки? Чому?)
7. Індеси соціально-економічних оцінок та очікувань.
8. Індекс соціального самопочуття.
9. Індекс SCORE (соціальної згуртованості та примирення)
10. Індекс психологічного дистресу

ІНДЗ

«Україна в порівнянні з іншими європейськими суспільствами: подібне та відмінне».

Для порівняння студент обирає Україну та одну з країн Європи і здійснює власний історико-соціологічний аналіз, використовуючи всі набуті ним знання. В ході аналізу потрібно оцінити: соціальну структуру, соціальні інститути, проблеми дискримінації, розвитку демократії, бідності та ін. за основними показниками. Обов'язковим є використання емпіричних даних актуальних міжнародних порівняльних соціологічних досліджень.

ІНДЗ має містити:

1. постановку проблеми та обрання предмета та об'єкта, до якого пропонується застосувати порівняння (10 б.);
2. актуальність (2 б.);
3. викладення основних даних обраної проблеми для порівняння (3 б.);
4. висловлення власної точки зору з аргументацією, факти на підтвердження власної позиції (посилання на інші джерела, результати порівняння соціологічних досліджень) (10 б.)
5. аналіз контр-аргументів із зазначенням слабких сторін проблем порівняння обраної проблеми (10 б.);
6. резюме своєї позиції та висновки (3 б.)
7. список використаних джерел (2 б.)

Анкету-оцінку з метою оцінювання якості курсу буде надано по завершенні курсу.

Додаток. Схема курсу «Компаративний аналіз соціоісторичних процесів та структур»

Тиж. / год	Тема, план, короткі тези	Форма діяльності (заняття)	Література / Ресурси в інтернеті	Завдання, год.	Термін виконання
1/6 год.	<p><i>Вступна лекція до курсу. Предмет і завдання курсу.</i></p> <p>Тема 1. Порівняльні дослідження (ПД): основні визначення, історія розвитку, класифікація</p> <p>Особливості застосування порівняльного методу в соціальних науках. Багатозначність поняття «порівняльне дослідження» і його предмета. Роль порівняння в процесі пізнання. Актуальність міжнародних досліджень завдяки проблемам глобалізації, взаємопроникнення культур, міжнародного співробітництва. Ідеї планеризму, пангуманізму, світової солідарності, якості життя та їхнє місце у системі поглядів неогуманізму Актуальність порівняльної соціології в контексті тенденцій розвитку сучасної соціології, посилення плюралізму соціологічних парадигм, розширення предметної області соціології і її міждисциплінарності</p>	<p>Лекції системно охоплюють увесь курс і допомагають студентам опрацювати та засвоїти основні положення навчальної дисципліни.</p> <p>Семінари виступи на семінарських заняттях, групова робота над питаннями для усного обговорення, дискусія</p>	<p>Основна: 1, 4, 6,7, 16, 19, 21, 26, 32</p> <p>Додаткова: 10, 14</p> <p>Інтернет-джерела: 1, 2, 3, 4, 5</p>	<p>Самостійна робота – 2 год.</p> <p>пошукова робота, опрацювання, наукової літератури, джерел за темою дослідження</p>	1-й тиждень
2/4 год.	<p>Тема 2. Соціологічна компаративістика: методологія дослідження. Створення міжнародних індексів як окремих напрям компаративістики.</p> <p>Методика та техніка соціологічної компаративістики: опис, аналіз, синтез, типологізація, класифікація, зіставлення, вимір, пояснення, презентація. Порівняльний підхід як інтегрований</p>	<p>Лекція</p> <p>На лекціях викладач формулює основні теоретико-методологічні</p>	<p>Основна: 8, 9, 10, 22, 24, 25, 27, 30, 31, 32</p> <p>Інтернет-джерела: 6, 7, 8</p>	<p>Самостійна робота – 2 год.</p> <p>пошукова робота, опрацюван</p>	2-й тиждень

	<p>міждисциплінарний підхід у соціальних та гуманітарних науках. Проблема параметрів, індикаторів, індексів, рівнів, галузей компаративістики. Методологічні проблеми порівняльних досліджень: пошук одиниць, критеріїв і засад порівняння; обмеженість кількості конкретних прикладів; адекватна передача смислу категорій і понять під час роботи з людьми в різних культурах; пошук критеріїв об'єктивності опису та інтерпретації чужої культури; критерії точності порівняльних досліджень</p>	<p>і засади планування, організації та проведення порівняльних досліджень в соціології. Лекції відбуваються у формі діалогу</p>		<p>ня, наукової літератури, джерел за темою дослідження</p>	
<p>3/6 год.</p>	<p>Тема 3. Види порівняльних досліджень Історія порівняльних соціальних досліджень. Порівняльні дослідження в Е.Дюркгайма та М. Вебера. Класифікація /Типологія порівняльних досліджень. Порівняння в просторі (Міжрегіональні, міжнародні СІ) і порівняння в часі (трендові, когортні, панельні, лонгітюдні СД). Міжнаціональні дослідження. Міжкультурні дослідження. Міжрегіональні дослідження. Кроссекційні та когортні дослідження. Пізнавальна, інформаційна, освітня, прикладна функції порівняльних СД та їх сутність. Специфіка <i>когортних</i> порівняльних досліджень. Особливості національних <i>моніторингових</i> досліджень. Предметні межі міжнародної соціологічної компаративістики (порівняльної соціології): суспільство, країна, держава, національна культура, субкультури, політика, право, мораль, релігія, повсякденність, населення, влада, регіон: <i>крос-культурне та крос-національне</i> дослідження.</p>	<p>Лекції системно охоплюють увесь курс і допомагають студентам опрацювати та засвоїти основні положення навчальної дисципліни. Семінар виступи на семінарських заняттях, групова робота над питаннями для усного обговорення, дискусія</p>	<p>Основна: 8, 10, 22, 24, 25, 27, 29, 30, 31 Додаткова: 1, 2 Інтернет-джерела: 1, 2, 3, 4</p>	<p>Самостійна робота – 2 год. пошукова робота, опрацювання, наукової літератури, джерел за темою дослідження</p>	<p>3-й тиждень</p>

4/4 год.	<p>Тема 4. Основні етапи розвитку порівняльної соціології Діяльність міжнародних організацій у розвитку порівняльних досліджень. Коротка історія становлення та основні етапи розвитку компаративних досліджень в соціології. Тематика і проведення компаративних досліджень в Україні</p>	Лекції системно охоплюють увесь курс і допомагають студентам опрацювати та засвоїти основні положення навчальної дисципліни.	Основна: 1, 2, 4, 9, 15, 16, 21, 22, 26 Додаткова: 5, 15 Інтернет-джерела: 1,2,3,4,5,7	Самостійна робота – 2 год. пошукова робота, опрацювання, наукової літератури, джерел за темою дослідження	4-й тиждень
5/8 год.	<p>Тема 5. Особливості соціологічного дослідження європейських суспільств. Порівняльні соціологічні дослідження в країнах Західної Європи: історія виникнення та розвитку Історія розвитку поняття «західноєвропейський регіон». Країни Європи: спільні та відмінні риси суспільств. Країни Західної та Східної Європи: оцінка політичного та економічного протистояння у др. пол. XX ст.</p>	Лекції системно охоплюють увесь курс і допомагають студентам опрацювати та засвоїти основні положення навчальної дисципліни.	Основна: 3, 16, 19, 21, 22, 26 Додаткова: 4, 5, 6, 8, 13, 16, 17 Інтернет-джерела: 1, 2,3,4,5	Самостійна робота – 4 год. пошукова робота, опрацювання, наукової літератури, джерел за темою дослідження	5-й тиждень
6/12 год.	<p>Тема 6. Методологічні засади порівняльних досліджень європейських суспільств: ESS, Euro Barometer, European Value Survey та інші. Документація порівняльних міжнародних досліджень. Особливості регіональних досліджень «Вивчення європейських цінностей» (European Values Survey), «Європейський барометр» (Eurobarometer), «Європейське соціальне дослідження» (European Social Survey) Порівняльні дослідження Світового банку та ПРООН. Індекс розвитку людського потенціалу та індекс бідності. Участь України в Європейському соціальному дослідженні (ESS). Джерела</p>	На лекціях викладач формулює основні теоретико-методологічні засади планування, організації та проведення порівняльних	Основна: 9, 31, 32 Додаткова: 4, 6 Інтернет-джерела: 1-9	Самостійна робота – 10 год. Індивідуальна робота та групові обговорення, тьюторський супровід, проектно-	6-й тиждень

	інформації для порівняльного вторинного аналізу. Цілі існування архівів соціальних даних. Форми роботи з архівами соціальних даних. Досвід України. Відкритий банк соціальних даних (КМІС). Архів опитувань фонду «Демократичні ініціативи». Проблеми створення архівів. Терміни «банк даних» і «база даних».	досліджень в соціології.		орієнтоване навчання дослідженнях	
7/10 год	Тема 7. Основні проблеми методології та методики порівняльних досліджень Шкали порівнянності, сумісності, інтерпретованості оцінки даних соціальних проблем. Загальні проблеми діахронних (повторних) досліджень. Труднощі досліджень, розтягнутих і в часі і в просторі. Проблема відтворюваності соціологічних даних, пов'язаних з новими концептуальними підходами і методичними нововведеннями при повторних вимірах. Забезпечення лінгвістичної еквівалентності (стратегія дослівного перекладу, еквівалентність на змістовному рівні)	На лекціях викладач формулює основні теоретико-методологічні і засади планування, організації та проведення порівняльних досліджень в соціології. Семінар виступи на семінарських заняттях, групова робота над питаннями для усного обговорення, дискусія	Основна: 4, 9, 27, 30, 31, 32 Додаткова: 10, Інтернет-джерела: 1, 2	Самостійна робота – 6 год. пошукова робота, опрацювання, наукової літератури, джерел за темою дослідження написання есе	7-й тиждень
8/ 8 год.	Тема 8. Особливості та проблемні питання підготовчого етапу міжнародного дослідження Привід і причина проведення компаративного міжнародного дослідження. Ініціативна група. Оцінка професійного рівня. Залученість до дослідження наукових і організаційних	На лекціях викладач формулює основні теоретико-методологічні	Основна: 4, 9, 27, 30, 31, 32 Додаткова: 10, Інтернет-джерела: 1, 2	Самостійна робота – 6 год. пошукова робота,	8-й тиждень

	структур в потенційних країнах - учасниках. Звернення до фондів із проектною заявкою. Підготовка програми та інструментарію дослідження на національних мовах. Вибір методів дослідження, обґрунтування методів збору, обробки і аналізу інформації.	і засади планування, організації та проведення порівняльних досліджень в соціології		опрацювання, наукової літератури, джерел за темою дослідження, написання есе	
9/10 год.	Тема 9. Особливості та проблеми етапів збору і обробки соціологічної інформації в порівняльному міжнародному дослідженні. Забезпечення еквівалентності вибіркового технологій та презентації даних Специфіка польового етапу компаративного міжнародного дослідження. Еквівалентність представлених даних: еквівалентність формату обробки даних; документація всіх етапів ПД, стандартизація документів і даних. Завдання стандартизації даних – забезпечення можливості аналізу всього масиву даних. Стандартизація форми представлення даних. Стандарти документи ПД. Мета-документація ПД. Забезпечення доступу користувачів до даних ПД.	На лекціях викладач формулює основні теоретико-методологічні і засади планування, організації та проведення порівняльних досліджень в соціології. Семінар виступи на семінарських заняттях, групова робота над питаннями для усного обговорення, дискусія	Основна: 4, 9, 27, 30, 31, 32 Додаткова: 10, Інтернет-джерела: 1, 2	Самостійна робота – 6 год. пошукова робота, опрацювання, наукової літератури, джерел за темою дослідження написання есе	9-й тиждень
10/8 год.	Тема 10. Заключний етап компаративного міжнародного дослідження, підготовка підсумкових документів. Урахування впливу національного контексту на сегмент	На лекціях викладач формулює	Основна: 4, 9, 27, 30, 31, 32 Додаткова: 10,	Самостійна робота – 6 год.	10-й тиждень

	вивчення. Переваги та недоліки світових порівняльних досліджень. Порівняльний аналіз існуючого соціального контексту в усіх країнах-учасниках. Практика використання результатів компаративних досліджень в різних країнах на національному і на міжнародному рівні. Обґрунтування соціальних програм. Формування громадської думки. Інформаційно-просвітницька робота з різними групами населення. Співпраця зі ЗМІ. Підготовка та проведення наукових міжнародних конференцій. Налагодження міжнародного співробітництва з проблемних питань на різних рівнях. Використання результатів порівняльного дослідження в науці і соціальній практиці	основні теоретико-методологічні і засади планування, організації та проведення порівняльних досліджень в соціології.	Інтернет-джерела: 1, 2	<i>Імітаційна вправа:</i> «Досвід проектування порівняльного соціологічного дослідження»	
11/10 год.	Тема 11. Напрями та етапи розвитку історичної соціології у ХХ ст. Потреби у взаємодії соціології та історії. Шляхи та проблеми взаємодії. Досвід взаємодії. Перспективи історичної роботи у соціології. Порівняльно-історичний метод дослідження. Ретроспективний аналіз. Історико-соціологічні порівняльні дослідження: можливості їх використання. Взаємодія та комунікація соціальних систем: розмежування, відокремлення, ізоляція, взаємопроникнення. Циклічні теорії соціального розвитку. Макроісторична соціологія. Неоеволюційний напрям історичної соціології. Структурно-функціональна соціологія Альтернативні концепції історичного розвитку. Постмодерні виклики к. ХХ - поч. ХХІ ст.	Лекції системно охоплюють увесь курс і допомагають студентам опрацювати та засвоїти основні положення навчальної дисципліни. Семінар виступи на семінарських заняттях, групова робота над питаннями для усного обговорення	Основна: 2, 28 Додаткова: 4 Інтернет-джерела: 9	Самостійна робота – 6 год. пошукова робота, опрацювання, наукової літератури, джерел за темою дослідження	11-й тиждень

12/8 год.	<p>Тема 12. Компаративні дослідження: макросоціологічна перспектива</p> <p>Теорія суспільних формацій К. Маркса. Поняття суспільної формації. Концепція соціально-економічної формації. Методологія порівняльно-історичного дослідження М. Вебера. Теорія капіталізму М. Вебера. Теорія бюрократії М. Вебера. Поняття та види бюрократії. І. Валлерстайн: концепція центр, напівпериферія та периферія як аналітичні категорії у компаративних дослідженнях. Теорія геополітичних змін Р. Коллінза. Основні поняття теорії геополітичних змін Р. Коллінза. Випадок передбачення радянського колапсу</p>	Лекції системно охоплюють увесь курс і допомагають студентам опрацювати та засвоїти основні положення навчальної дисципліни.	Основна: 2, 28 Додаткова: 4, 18 Інтернет-джерела: 9	Самостійна робота – 6 год. опрацювання, наукової літератури, джерел за темою дослідження	12-й тиждень
13/14 год.	<p>Тема 13. Макросоціологія у контексті історичної глобалістики та регіоналістики</p> <p>Історико-соціологічний підхід до глобалізації та регіональних форм суспільно-історичного розвитку. «Зустріч цивілізацій» як проблема історичної макросоціології. Типологічні риси західних та східних суспільств. Варіанти розвитку: еволюція, інволюція та деволуція. Теорії цивілізацій. Концепція локальних цивілізацій. Цивілізаційний підхід у компаративних дослідженнях (А. Тойнбі, О. Шпенглер). Колоніалізм та імперіалізм у фокусі компаративних досліджень. Міжетнічні відносини: проблематика сучасних досліджень. Схід та Захід: орієнталізм у фокусі компаративних досліджень (Е. Саїд). Орієнталістський дискурс про Східну Європу у фокусі компаративних досліджень (Вульф Л. «Винайдення Східної Європи»). Північ та Південь: «конфлікт цивілізацій» у фокусі компаративних досліджень (С. Хантінгтон). Компаративістика сучасності: компаративні дослідження у геополітичній перспективі</p>	Лекції системно охоплюють увесь курс і допомагають студентам опрацювати та засвоїти основні положення навчальної дисципліни. Семінар групова робота, дискусія	Основна: 2,7, 12, 13, 14, 33, 34, 35 Додаткова: 3, 7, 8, 11, 12, 13, 18, 20, 21	Самостійна робота – 10 год. пошукова робота, групова робота і спільні обговорення, тьюторський супровід Аналітична довідка Написання есе	13-й тиждень
14/8 год.	<p>Тема 14. Компаративні дослідження мікросоціологічна перспектива.</p> <p>Оновлення історичної науки у пер. трет. ХХ ст. Антропологічний поворот в історичній науці. Діяльність школи «Анналів». М. Блок, Л. Февр. Напрямок історико-</p>	Лекції системно охоплюють увесь курс і допомагають	Основна: 2, 11, 28 Додаткова: 5, 6	Самостійна робота – 6 год. Практичні	14-й тиждень

	соціологічних досліджень Ф. Броделя. Комплексне дослідження соціальної, економічної, ментальної та психологічної складової життя суспільства Формування нового покоління школи «Анналів» у 90-х рр ХХ ст. Проблематика досліджень мікроісторії. Дослідження проблематики повсякденності через призму усної історії. Ж. Вансіна. П. Томсон. Гендерна історія. «Інтелектуальна історія» або «нова інтелектуальна історія». Зв'язок соціології та історії в сучасних зарубіжних дослідженнях з історії. Історична соціологія в українській науці. Проблематика історичної соціології у дослідженнях М. Грушевського, В. Липинського. «Історична соціологія» А. Ю. Мартинова, дослідження Н. М. Яковенко, О. А. Удод, Ю. Присяжнюка, Я. Грицака.	студентам опрацювати та засвоїти основні положення навчальної дисципліни.		вправи та завдання «Приклади крос-національних досліджень з фокусом на мікро соціологічних аспектах»	
15/14 год.	Тема 15. Компаративістика сучасних соціальних проблем Компаративістика соціальної стратифікації: глобальний, регіональний та локальний аспект. Компаративістика соціальної нерівності: бездомність, бідність, гендерна дискримінація, соціальна та культурна виключеність, відсутність доступу до освіти, інформаційна ізоляція. Порівняння моделей економічного зростання, типів світової економічної та соціальної політики. Порівняльний аналіз девіантної поведінки та кримінальності. Компаративістика рівня, якості, стилю життя національних суспільств. Порівняльне вивчення соціального становища. Соціальна поляризація. Компаративістика соціальних конфліктів. Характеристика конфліктності та консенсуальності сучасних суспільств. Порівняльний аналіз ворожості та толерантності на різних рівнях. Порівняння типів комунікації, довіри та відчуженості у різних соціокультурних системах. Ефективність насильницьких (військових) стратегій усунення відмінностей цивілізаційного, культурного, політичного характеру. Компаративістика як інструмент виявлення геополітичної та соціокультурної своєрідності національних культур та держав. Порівняльний аналіз міграції та еміграції. Компаративне дослідження соціальних змін. Динаміка	Лекції системно охоплюють увесь курс і допомагають студентам опрацювати та засвоїти основні положення навчальної дисципліни. Семінар презентація результатів індивідуального проекту	Основна: 9, 15, 17, 23, 26 Додаткова: 4, 5, 6, 9, 13, 18 Інтернет-джерела: 1-9	Самостійна робота – 10 год. пошукова робота, спільні обговорення, тьюторський супровід, проектно-орієнтоване навчання Аналітична довідка	15-й тиждень

	соціальних змін у суспільствах ХХ століття. Способи адаптації та перетворення економічних, політичних та соціальних систем. Соціальна компаративістика демографічних даних. Індекс розвитку людського потенціалу. Загальні та індивідуальні показники життя населення країни: тривалість та рівень життя, зайнятість, рівень освіти. Типи, стилі, обсяг та якість споживання. Соціально-антропологічний аспект міжкультурної комунікації. Порівняльний аналіз культурних та соціальних практик у повсякденності. Соціологічна компаративістика бізнес-культури, ділової поведінки, управління. Компаративістика дитинства та типів соціалізації. Громадський та приватний простір різних культур у порівняльній перспективі: соціальний та символічний капітал. Кейс-стаді міста у контексті цивілізації та культури. Порівняльна соціолінгвістика. Компаративістика соціальних рухів				
16/5 год.	Тема 16. Історико-соціологічне вивчення соціальних організацій, груп та соціальних інститутів Соціальні організації традиційного суспільства. Станові структури та організації. Соціальні групи: типологія, розвиток, історичні особливості. Братства, громади на території українських земель у соціологічному вимірі. Історико-соціологічний зріз процесів модернізації, урбанізації та формування громадянського суспільства. Досвід соціологічного вивчення громадських інститутів нового часу. Історико-соціологічні дослідження демографічних процесів та історії сім'ї. Демографічна поведінка, шлюбність, народжуваність та смертність у соціологічному вимірі. Сім'я як громадська інституція. Типологія сім'ї та форми сімейної організації. Сімейні відносини та гендерні ролі. Їх історична динаміка.	Підсумкове заняття за результатами командного дослідження Студентська конференція Виступи і презентації ІНДЗ	Основна: 3, 11, 18 Додаткова: 5, 6, 13 Інтернет-джерела: 1-9	Самостійна робота – 3 год. спільні обговорення, консультування, самоосвіта, дискусія	16-й тиждень
Разом 135 год.		48 год.		87 год	